

AVRUPA BİRLİĞİ KAPILARI TÜRKİYE'YE NEDEN KAPALI?

Türkiye-AB Tam Üyelik Sürecinde Kamuoyunun Yeri ve Önemi

Mehmet ÖZSOY

Şube Müdürü, Mülkiye Teftiş
Kurulu Başkanlığı

Giriş

Kuruluş amacı, Avrupa'da barış ve refahı tesis etmek olan Avrupa Birliği bugün 512 milyonu aşan nüfusu (Eurostat, 2019) ve dünyadaki ekonomik ağırlığıyla büyük bir siyasi blok görünümündedir. AB aynı zamanda dünyadaki en başarılı entegrasyon olarak kabul edilmektedir. Birlik 6 üyeli bir yapıdan bugün 28 üyeli bir birlikteliğe ulaşmış bulunmaktadır.

Çağdaşlaşma ve büyük bir Cumhuriyet projesi olarak değerlendirilen Ülkemizin AB ile bütünleşme süreci on yıllar öncesine dayanmaktadır. 1959 yılından beri

AB ailesinin bir üyesi olma yolunda devlet politikası izleyen Türkiye'nin, Birlik ile ilişkileri inişli-çıkışlı bir yol izlemektedir. Türkiye'den çok sonra üyelik başvurusu yapan birçok ülke şimdi tam üye konumundadır. Ülkemiz ise, adaylık statüsünü elde etmek için bile 1999 yılında Helsinki'de yapılan AB Zirvesi'ni beklemek zorunda kalmıştır.

16-17 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleşen AB Brüksel Zirvesi kararları doğrultusunda, 3 Ekim 2005 tarihinde 35 başlıkta veya fasılda (chapter) Türkiye-AB tam üyelik müzakereleri resmen başlamıştır. 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla, 16 başlık-

ta müzakereler açılmış ve Türkiye müktesebatının Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu olduğu gerekçesi ile 1 başlıkta (Bilim ve Araştırma faslı) müzakereler geçici olarak kapanmıştır. Kıbrıs sorunu ve diğer nedenlerden dolayı 14 başlıkta AB ve bazı üye ülkeler tarafından blokaj uygulanmaktadır. Bloke edilmeyip şartlar yerine getirildiğinde müzakerelere açılacak olan toplam fasıl sayısı üçtür (T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı, 2019).

Bu çalışmada, hukuken olmasa da bugün fiilen durma noktasına gelmiş bulunan AB-Türkiye tam üyelik ilişkilerine kamuoyu özelinde yaklaşılmaktadır. *“Avrupa Birliği kapıları Türkiye’ye neden kapalı?”* sorusuna AB ve Türkiye kamuoylarının tam üyelik sürecinde yeri ve önemi incelenerek meselenin daha iyi anlaşılması amaçlanmaktadır. Bunun için ilgili kaynaklar taranmıştır. Eurostat ve Eurobarometer gibi AB kurumlarının verilerinden yararlanılmıştır. Yerli ve yabancı otorite ve sıradan insanların görüşlerinden istifade edilerek meselenin geniş bir perspektiften ele alınmasına özen gösterilmiştir.

Araştırma neticesinde, her biri ayrı makale konusu olabilecek, tam üyeliğin önünde bir çok engelin varlığına kanaat getirilmiştir. AB’nin kurumsal yapısı; Avrupa’da vizyon sahibi lider eksikliği; Türkiye’nin Kıbrıs açmazı; siyasi, sosyoekonomik; dini ve kültürel nedenler ve bu çalışmanın konusu olan kamuoyu yaklaşımları Türkiye’nin üye olmasının önünde duran başlıca meseleler olarak dikkat çekmektedir.

Çalışma; giriş, birinci, ikinci ve sonuç olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır. Giriş bölümünde Türkiye-AB ilişkilerinin tarihçesine ve önemine değinilmekte; müzakerelerde geline aşamaya vurgu yapılmakta; çalışmanın kapsamı, amacı, bulguları, metodolojisi ve

tezi ortaya konulmaktadır. Birinci bölümde Türkiye’nin üyeliği önündeki engeller arasında gösterilen “AB kamuoyu” ; ikinci bölümde Birlik ile bütünleşme kapsamında, Türkiye ve yurtdışındaki Türklere ait kamuoyu yaklaşımları analiz edilmektedir. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirmenin ardından, tespit edilen sorunlara çözüm önerileri getirilmektedir.

1. BÖLÜM: AB Kamuoyunun Yeri ve Önemi

Buna AB üye kamuoylarının, Türkiye’nin üyelik sürecindeki yeri ve önemi demek daha doğru olacaktır. Çünkü burada kamuoyu kavramından yalnızca AB’nin Brüksel ve Lüksemburg’da bulunan organları ve bunların çalışanları kastedilmektedir.

AB kamuoyunda Türkiye’nin üyeliğine sıcak bakılmamasının altında yatan nedenleri üç başlık altında ele almak uygun olacaktır.

1.1. Türklerin Yaşadıkları Ülke Toplumuyla Entegrasyon Meselesi

Avrupa’da yaşayan Türk toplumunun, yaşadıkları ülke toplumuyla entegrasyon (bütünleşme) noktasında arzulan seviyede olmaması (Şahin ve Duğan, 2017), AB kamuoyunda Türkiye’nin tam üyeliğine karşı çıkılmasının temel nedenleri arasında sayılmaktadır. Nitekim, vatandaşlarımızın en çok yaşadığı Almanya, Fransa, Hollanda, Avusturya ve Belçika; Birliğe alınmamıza karşı çıkan başlıca üye ülkelerdir. Denilebilir ki, üye ülke insanları veya kamuoyuları; ülkelerindeki Türk toplum yapısıyla Türkiye’nin toplum yapısını aynı kategoride değerlendirmektedir. Bir başka ifadeyle, özellikle hayatında Türkiye’yi hiç görmemiş sıradan Avrupalılar, ülkelerindeki Türk toplum yapısıyla Türkiye’nin genel toplum yapısının aynı

şeyler olduğunu sanmak gibi ciddi bir yanılğı içerisindeyler. Bunun böyle olmadığını, tatilini geçirmek için Türkiye’ye gelen veya ülkemizde yaşayan yabancıların, “Türkiye’deki Türklere, Avrupa’dakilere göre daha farklı.” şeklindeki değerlendirmelerinden anlaşılmaktadır (Alman ve Fransız turist çiftlerle yapılan kişisel görüşme, 15 ve 16 Kasım 2018).

Entegrasyonda yaşanan gecikmelerin sosyolojik ve psikolojik yaklaşımlarla izahı mümkündür. Din, dil, kimlik yönünden Türk toplumu, yaşadığı ülkede kendini azınlık konumunda hissetmekte; geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olma ve kimliklerini koruma güdüsüyle toplumu “Biz” ve “Onlar” şeklinde ötekileştirmektedir. İçinde yaşadığı ülkede benliğini korumasız onlar gibi olacağı; Türk’ü Türk yapan değer yargılarını kaybedeceği, hatta “gâvurlaşacağı” kaygısı, bir süre sonra toplumun hâkim düşüncesi haline almaktadır. Avrupa’daki gurbetçilerimiz arasında entegrasyon ve asimilasyon kavramları içiçe geçmiş durumdadır. Dominant düşünceye göre entegrasyon demek asimilasyon demektir; asimilasyon demek benliğini, kimliğini, dinini, kültürünü ve Türklüğünü kaybetmek demektir. Bu yöndeki bir yaklaşıma aykırı davranış gösterenler veya yaşam biçimlerini buna göre uydurmayanlar toplumdandır ve yaşadığı ortamdan dışlanmak gibi ağır bir sosyo-psikolojik yaptırımla karşı karşıya kalabilmektedirler. O sebepledir ki; Türkiye’de fazla dindar olmayanların, Avrupa’ya yerleştiklerinde daha fazla dindarlaştıklarına ve milliyetçi ideolojileri daha çok içselleştirdiklerine tanık olunmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde, özellikle birinci ve ikinci kuşak gurbetçilerimizin getto benzeri bir yaşam tarzında hayatlarını sürdürmeleri, oluşturulan bu alt kültür değerleriyle açıklamayı mümkün kılabilir. Bu olgu bir süre sonra iki yönlü bir direnç sarmalı haline dönüşebilmektedir. Bir

başka ifadeyle, Türk toplumu kendi içine kapandı, çoğunluğu oluşturan ülke halkları da Türkleri içlerine almakta istekli davranmamakta, onları ötekileştirmektedirler. Bu kısır döngü kuvvetlenerek devam etmektedir. Hal böyle olunca, iki yönlü etkileşimlerin görüldüğü AB ülkelerinde yabancı düşmanlığı özelinde Türk ve Müslüman düşmanlığı, ırkçılık ve radikalizm gibi oluşumlar, toplumda kendine geniş bir yaşam alanı bulabilmektedir.

Neticede, internet tartışma sitelerinde de görüldüğü üzere, Türklere karşı var olan önyargılar daha da artmaktadır (Why does the EU keep Turkey out? , 2013). Avrupa’da güçlenen radikal veya aşırı sağ oluşumların en önemli sebepleri arasında yabancıların entegrasyon sorunu gösterildiğinden, bazı AB üyesi ülke yönetici ve kamuoyları Türkiye’nin tam üyeliğine açıktan cephe almaktadırlar. Bununla birlikte, meselenin çözümsüz olmadığı ve yapılması gerekenler için CDU Alman Federal Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Başkanlarından Polenz çıkış yolunu göstermektedir. Polenz, “Almanyalı Türkler, Türkiye’nin AB üyeliği ilişkisinde unutulmamalıdır ki, memnun edici uyum verileri; Türkiye’nin Almanya’da olumlu kamuoyu algısı kazanmasına katkı sağlayacaktır.”, derken entegrasyon meselesinin Türkiye’nin tam üyelik sürecindeki yeri ve önemine vurgu yapmış olmaktadır (Ermağan, 2012, s.87).

1.2. Türk Algısı ve İslamafobiya

Türkiye’nin tam üyeliğini doğrudan ilgilendiren, en az entegrasyon meselesi kadar önemli olan bir başka husus, Avrupa halklarında görülen olumsuz Türk ve Müslüman algısı, imajı veya kimliğidir. Esasen AB halkları Türk kimliğini Avrupa’da yaşayan Türklerin ve Müslümanların imajından yola çıkarak kurgulamaktadır (Dalan, 2009). O halde

Avrupa halklarının kafasındaki Türk ve Müslüman imajı, algısı ya da kimliği nedir sorusuna cevap bulmak gerekmektedir.

Sıradan bir Avrupalıdan, örneğin bir Alman veya Fransız’dan, birkaç kelimeyle bir Türk insanını tarif etmesi istense, erkekler için; bıyıklı, çember sakallı, şalvarlı, başında namaz takkesi ve elinde tespihi olan dindar görünümüne bir insan tipolojisini tasvir edecek veya “kavgacı, yalancı, dolandırıcı, sahtekâr, uyuşturucu ticaretiyle uğraşan...” kavramlarından bir veya birkaçını kullanacaktır. Bir Türk kadını tanımlarken ise; kara çarşafı veya burka giyimli, çok sayıda çocuğu olan bir karakterden söz edildiği görülecektir. Okumuş, doktor, mühendis veya öğretmen olmuş Türklerin varlığına inanmakta zorlanırlar; görünüm ve mantalite yönünden “Batılı”ları çağrıştıranları İspanyollara, Yunanlılara veya İtalyanlara benzetme yoluna giderler.

Öte yandan, 1980’li yıllarda İran rejiminin getirdiği korku, Mısır ve Cezayir’de meydana gelen radikal dinci hareketler, Afganistan’da Taliban’ın varlığı, El-Kaide terör örgütünün 11 Eylül 2001 New York ikiz kule saldırıları ve son olarak DEAS’ın dünyada estirdiği terör eylemleri neticesinde “İslam Dini” bugün Batı’da terörle birlikte anılır hale gelmiş ve İslamofobiya küresel ölçekte yerini almıştır. Mevcut durumdan en çok zarar gören ülkelere biri maalesef Türkiye olmuştur. Nitekim, yaşanan bu gelişmeler Türkiye gibi nüfusunun çok büyük bir kısmı Müslüman olan bir ülkenin Avrupa Birliğine katılımını bir hayli zorlaştırmıştır.

Bütün bu olumsuz tabloya rağmen, umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Yapılması gerekenler bellidir. Türkiye’nin AB üyeliği sürecinde Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda ve Belçika’da yaşayan Türkler başta olmak üzere, Avrupa’daki vatan-

daşlarımızın üyelikle ilgili farkındalıklarını artırarak ve onları bir amaç doğrultusunda bir araya getirerek potansiyellerinden yararlanma yoluna gidilmesi önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, yurttaşlarımızın, buldukları ülkelerin sivil toplum kuruluşlarına yönelmeleri, oralar da yerel ve genel siyasetin içinde bulunmaları ve başka faaliyetlerle toplumda etkin bir konuma gelmeleri, kısacası nüfusları oranında özgül ağırlıklarına kavuşmaları o ülkedeki Türk ve Türkiye imajı ve algısını değiştirebilecek, İslamofobiya korkusunu azaltabilecektir. Fakat bunun için topyekûn, etkin, verimli, sürdürülebilir ve organize bir “kamu-özel sektör-STK” işbirliğini hâkim kılınması elzemdir. Zira Türkiye’nin AB ile tam üyelik müzakerelerini sürdürdüğü bir aşamada, Dartan’ın (2012) da belirttiği gibi, Türkiye’nin üyeliğine karşı çıkanların çıkmayanlara oranla çok daha güçlü ve organize bir biçimde faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Avrupa ile özellikle “sivil toplum diyalogu”nun geliştirilmesi, AB üyeliği perspektifi için büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda Avrupa ve Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarına büyük görev, sorumluluk ve roller düşmektedir.

1.3. Aleyhte Yapılan Propagandalar ve Dezenformasyon

Avrupalı halkların önemli bir bölümü, sözüm ona, “yüzyıllarca başlarını ağrıtmış”, topraklarının çoğu Asya kıtasında olan büyük ve fakir görünümüne Müslüman bir ülkenin içlerine girmesine pek istekli değiller. AB ülkelerindeki işsizlik yüzünden sokaktaki adam, AB’nin, kendilerinden daha ucuza çalışmaya hazır ülkelere doğru genişlemesine karşı. Türkiye’nin olası üyeliği, işsiz veya sabit gelirli Avrupalı için tam bir kâbus. Hal böyle olunca, Türk insanına AB’de serbest dolaşım hakkı verilceğini tartışmak şöyle dursun, bunu

düşünmek dahi istemiyorlar (Atun, 2007). Tabii söz konusu Türkiye olunca işin içine bin küsur yıllık Türk ve Müslüman antipatisi ve önyargıları da giriyor.

Şüphesiz kamuoyunda olumsuz Türkiye algısının oluşmasında, Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkan politikacılar, sivil toplum ve medya kuruluşları gibi çevrelerin Ülkemiz üzerinden yürüttüğü uzun soluklu olumsuz propaganda ve dezenformasyon faaliyetlerinin etkisi büyük olmaktadır. Nitekim, söz konusu çevrelerce Türkiye hemen yarın AB'ye üye olacakmış, Türkiye'ye Birliğin kapıları açıldığında Anadolu'dan milyonlarca nitelikli ve nitelsiz işsizler ordusu veya daha iyi şartlarda iş arayan kalabalıklar Avrupa'nın zengin ülkelerine göç edecekmiş gibi bir algı ve dezenformasyon oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bundan başka, Türkiye'nin üyeliğine karşı olan Alman Hıristiyan Birlik Partileri CDU ve CSU; medyanın da desteğini arkalarına alarak, "Türkiye'nin üyeliğinin AB tarafından taşınamayacak bazı mali yükler getireceği"ni ileri sürmekte ve bu iddialarını kamuoyunun dikkatine sunmaktadırlar. Bu çevreler, Türkiye'nin Birliğe alınmasının AB'ye yıllık maliyetinin milyonlarca Euro olacağını, bu paranın önemli bir miktarının Almanya'nın kasasından çıkacağını vurgulamaktadırlar. Doğal olarak geniş halk kitleleri bu tür olumsuz propaganda ve dezenformasyonlardan büyük ölçüde etkilenmektedirler.

Hükümetlerin, muhalefet partilerinin, akademik çevrelerin, sivil toplum kuruluşlarının, gazetecilerin, yazarların, ilgili ve ilgisiz toplumun diğer kesimlerinin Türkiye konusunda kamuoyuna verdikleri mesajlara yönelik tepkiler, yapılan kamuoyu yoklamalarında kendini göstermektedir. Nitekim, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda Almanya'da yapılan an-

ketlerden bir ara nispeten iyi neticeler alınmaktaydı. Tavşanoğlu'nun (2006) vurguladığı gibi, Avrupa Birliğinin resmi kamuoyu araştırma kuruluşu olan Eurobarometer'in anket sonuçları 2000'li yılların başında %55'lere varan oranlarda Türkiye'nin tam üyeliği lehinde çıkmaktaydı. Fakat, olumsuz propagandalar neticesinde bu durum ilerleyen yıllarda tersine dönmüştür. Örneğin, Fransız kamuoyu araştırma şirketi IFOP (Intitute Français d'opinion Publique) tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen bir anket çalışması bu durumu doğrular niteliktedir. Anket sonuçlarına göre, Avrupalıların çoğunluğu Türkiye'nin AB üyeliğine karşıdır. Veriler Hollanda, Fransa, Belçika ve Almanya'da halkın %67'si; İspanya, İtalya ve Birleşik Krallık'ta %50'den fazlası Türkiye'nin üyeliğine olumsuz yaklaştığını göstermektedir. Bakıldığı zaman 2004-2008 yılları arasında AB ülkelerinde Türkiye'nin tam üyeliğine yönelik olumsuz görüşlerin oranı ülkelere göre yüzde 12-29 arasında arttığı görülecektir. Mesela, 2004 yılında yapılan kamuoyu araştırmasında Türkiye'nin üyeliğini destekleyen İspanyolların oranı %78 iken, bu rakam 2008 yılında %49'a düşmüştür (Dalar, 2009, s.91).

Sonuç olarak denilebilir ki; Türkiye aleyhinde yapılan propaganda ve dezenformasyona dayalı "medya-siyasi elitler-kamuoyu" ilişkisi Ülkemizin üyeliğini olumsuz yönde etkilemekte, bundan dolayı AB halklarının önemli bir bölümü Türkiye'yi Birlik içinde görmek istememektedirler.

2. BÖLÜM: Türkiye ve Yurtdışındaki Türk Kamuoyunun Yeri ve Önemi

Tam üyelik temelinde Avrupa Birliğine yönelik Türkiye ve Yurtdışındaki Türk Kamuoyunun yaklaşımı ile Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'ye

yönelik kamuoyu yaklaşımları paralellik göstermektedir. Kendine özgü gerekçelerle her iki tarafın halkları Türkiye'nin üyeliğine mesafelidir. İddia odur ki, olası birliktelik din, dil, kültür ve yaşam biçimi ile diğer farklılıklar aynı oluşum içinde bir arada bulunmayı zorlaştırır; tarafların kimliğine, kültürüne ve aidiyetine zarar verir (Yazgan ve Aktaş, 2012).

Konuyu daha iyi anlayabilmek ve üyelik perspektifinden kamuoyunun yeri ve önemine vurgu yapabilmek için Türkiye ve yurtdışındaki Türk kamuoyunu analiz etmek ve onların üyelik hakkındaki eğilimlerini bilmek gerekecektir.

2.1. Türkiye kamuoyunun Üyeliğe Yaklaşımı

Yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre, Türkiye halkının AB sürecini destekleme sebeplerinin çoğunlukla maddi veya ekonomik fayda beklentisi ve ulusal kimliğe etki çerçevesinde olduğu görülmektedir. Araştırma verilerine göre, olası tam üyelikte Türklerin AB'den somut beklentisi "Emeğin Serbest Dolaşımı" ve "Refah Artışı"dır (Yazgan ve Aktaş, 2012, s.4). Bununla birlikte Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda ve Belçika gibi kimi AB ülkelelerinde ağırlık kazanmış olan Türkiye karşıtlığı ile Brüksel'den gelmeyen üyelik tarihi ve birçok müzakere faslının bloke edilmesi, Türkiye'de gerek halk ve sivil toplum temelinde, gerekse devlet-hükümet-muhalefet hattında bir motivasyon kırılmasının yaşanmasına yol açmıştır (Ermağan, 2012, s.87).

Bunun en somut işaretleri, yapılan kamuoyu yoklamalarında görülmektedir. Eurobarometer'e göre 2000 yılında AB üyeliğinin iyi bir şey olacağını düşünen Türklerin oranının %70'ten fazla iken, bu oran 2008'de %42'ye gerilemiştir. Gerileme sebepleri arasında büyük ölçü-

de Avrupalılara olan bakış açısının yattığı söylenebilir. Buna ilişkin en çarpıcı örnek, Çankırı İli ile ilgili yapılan bir alan araştırmasında kendini göstermektedir. Ankete katılanların önemli bir kesimi Avrupa Birliği ve üye ülkelerin güven vermediğine ve Türkiye'ye adil davranmadığına inanmakta ve Türkiye'nin AB'ye üye yapılmayacağını düşünmektedirler. Ankete katılanlara;

- “Avrupa'ya seyahat etmek ister misiniz?” sorusuna %60 oranında “Evet isterim” ; %38 oranında “Hayır istemem”,
- “Avrupa'da yaşamak ister misiniz? ” sorusuna %78 oranında “Yaşamak istemem” ; %19 oranında “Yaşamak isterim”,
- “Avrupa'dan Türkiye'ye ya da Çankırı'ya Avrupalıların gelmesini ister misiniz?” sorusuna %85 oranında “Evet isterim” ; %13 oranında “Hayır istemem”,
- “Avrupa'dan Türkiye'ye veya Çankırı'ya Avrupalıların yerleşmesini ister misiniz?” sorusuna %58 oranında “Hayır istemem”, cevabı verilmiştir.

Veriler ışığında anket sonuçları dikkatlice incelendiğinde; “seyahat” gibi, Avrupalılarla kısa vadeli etkileşimlere onay verilirken, uzun vadeli etkileşimlerin kabul görmediği görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında AB'ye üye olunursa kültürel yozlaşmanın olacağı ve aile yapısının bozulacağı yönündeki endişeler ilk sırada gelmektedir (Yazgan ve Aktaş, 2012, s.12). Türkiye genelinde aynı soruların sorulduğu bir kamuoyu araştırması düzenlenmiş olsaydı, nasıl bir sonuç çıkardı bilinmez, fakat birçok ilimizde benzer sebeplerden dolayı aynı veya buna yakın sonuçların elde edilebileceği olasılığı göz ardı edilmemelidir.

2.2. Yurtdışındaki Türk Kamuoyunun Üyeliğe Yaklaşımı

Öncelikle şu gerçeğin bilinmesinde yarar vardır. AB ülkelerinde yaşayan Türklerin, Ülkemiz lehinde kamuoyunu etkileme niteliklerinin fazla olmaması, ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda yapılan tartışmalarda Türk toplumunun etkisi yetersiz kalmaktadır. Çünkü yurttaşlarımız, diğer yabancılara göre AB toplumlarıyla daha az bütünleşmişlerdir (Dalar, 2009, s. 111).

Yapılan kamuoyu araştırmalarında, Avrupa Birliği ülkelerindeki Türklerin üyeliğe yaklaşımı, Türkiye'dekine benzer bir tablo çizmektedir. Anketlere katılan gurbetçilerimizin çoğu üyelik sürecini eskisi kadar desteklememektedir.

Böyle olmasının pek çok sebebi bulunmaktadır. Bu nedenlerden bir kısmı Türkiye'dekilerle benzerlik taşırken, bir kısmı ise farklılık göstermektedir. Türklerin en yoğun yaşadığı üye ülkelerden Almanya ve Fransa'da yapılan kamuoyu araştırma sonuçları analiz edilerek mesele anlaşılmaya çalışılmaktadır.

2.2.1. Almanya ve Fransa'da Yaşayan Yurttaşların Türkiye'nin AB Üyeliğine Yaklaşımı

Almanya ve Fransa'da yaşayan gurbetçilerin AB-Türkiye tam üyelik ilişkileri konusunda görüşlerine başvurulmuş ve ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Türkiye'nin AB'ye girmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin bir anket sorusuna, katılımcılar %60.5 oranında “Hayır gerekli değil” ; %25.7 oranında “Evet gereklidir” cevabını vermişlerdir. Türkiye'nin AB'ye üye olması gerekir mi? sorusuna Almanya'da 12 katılımcıdan 10'u olumsuz, 1'i olumlu cevap vermiş, 1 katılımcı ise çe-

kimser kalmıştır. Buna karşılık Fransa'da yaşayan yurttaşların üyeliğe yaklaşımı daha olumlu olmuştur. Fransa'da 13 kişiden 6'sı olumlu, 6'sı olumsuz ve 1 çekimser görüş bildirilmiştir.

Kamuoyu yoklamalarında Türkiye'nin üyeliğine olumsuz görüş bildirenlerin gerekçelerine bakıldığında şunlar görülecektir:

1. AB eski gücünde değil, AB dağılacak.
2. Dini, kültürel ve ailevi değerlerimiz zarar görür.
3. Avrupa standartlarına ulaşmak için AB üyeliğine gerek yok; Türkiye kendi imkânlarıyla başarabilir.
4. Türkiye'nin ekonomisi AB'den daha iyi durumda.
5. Türkiye üyeliğe hazır değil. Siyasi, sosyal ve ahlaki yönden değişmesi gerekiyor.
6. Türkiye artık bölgesel bir güç haline gelmektedir.

Kamuoyu yoklamalarında olumlu görüş bildirenlerin gerekçeleri ise dört noktada toplanmıştır.

1. Avrupa'daki Türklerle Türkiye arasındaki bağlar güçlenir.
2. Türkiye daha modern olur.
3. Hayatın birçok alanında düzenlemeler gerçekleştirilir.
4. Vize sorunu ortadan kalkar.

Hangi unsurların Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne engel oluşturduğunun tespitine yönelik bir soruya, katılımcıların %46.4'ü “Din” faktörünü işaret etmişler, bunu sırasıyla etnisite ve politik unsurlar takip etmiştir. AB'nin “Din ve Kültür Birliği” olduğu yönündeki değerlendirmeleri bu ülkelerde yaşayan Türklerin de paylaştığı belirlenmiştir (Şahin ve Duğan, 2017, ss.129-136).

SONUÇ

Genel Değerlendirme

Şairin dediği gibi, her ne kadar içinde yüzünü Doğu'ya doğru çevirmiş tayfalar bulunsa da, Türkiye Batı yönünde ilerleyen büyük bir yelkenli gibidir (Özsoy, 2000). Bu Ülke, kuruluşundan başlayarak muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkmayı öncelikli hedef olarak belirlemiş ve bu hedef doğrultusunda kapsamlı devrimler gerçekleştirmeyi başarmıştır. Avrupa Birliği'ne üyelik perspektifi bu geniş anlamda modernleşme çabasının doğal bir uzantısı olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin bu hedefe ulaşması sadece Ülkemiz açısından değil, aynı zamanda AB'nin saygınlığı ve güvenirliliği açısından da önemlidir. Üstelik, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği tarihten, coğrafyadan ve uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan bir haktır. Tarafların karşılıklı menfaatleri olduğu kadar, görev ve sorumluluk da vardır.

1959 yılında Türkiye'nin başvurusu ile başlayan ve o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olan Türkiye-AB ilişkilerinin itici gücünü tam üyelik oluşturmaktadır. Tam üyelik dışında hiç bir formül Türkiye'nin beklentilerini karşılamayacaktır (Akçay, 2016 ve Özsoy 2007). Bununla birlikte, küresel gelişmelerden kaynaklanan belirsizlikler, Birlik kamuoyunun olumsuz Türkiye algısı ve AB üyelik sürecinde Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu Kıbrıs açmazı ile uyum reformlarında görülen yavaşlamalar, bugün müzakereleri durma noktasına getirmiştir. Bundan başka, 2018 yılı verilerine göre Türkiye'nin 82 milyonu aşan nüfusunun (Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK, 2019) Birliğin zengin ülkelerinde yarattığı sosyoekonomik kaygılar ve Birliğin karar alma mekanizması ile organlarında oluşturaca-

Türkiye'nin, Avrupa Birliğine girmesine karşı çıkanların argümanlarına bakılacak olursa Türkiye'nin üyeliği AB'ye siyasal ve sosyoekonomik bir yük getirecek, kimlik ve kültürel uyum sorunlarına yol açacaktır. Bu durum Avrupa'nın siyasal (dikey) entegrasyon sürecini tehdit edecek, Birliği bir serbest ticaret bölgesi haline dönüştürecektir.

ğı etkiler, Avrupalının gözünde tam üyeliği gerçekçi bir yaklaşım olmanın çıkarmaktadır. Bunu detaylandırmak gerekirse:

Topraklarının çoğu Asya kıtasında olan büyük ve görece fakir görümlü Müslüman bir ülkenin AB'ye kabulü fikrinin Avrupa'da büyük bir memnuniyetle karşılandığını söylemek mümkün değildir. Türkiye'nin, Avrupa Birliğine girmesine karşı çıkanların argümanlarına bakılacak olursa Türkiye'nin üyeliği AB'ye siyasal ve sosyoekonomik bir yük getirecek, kimlik ve kültürel uyum sorunlarına yol açacaktır. Bu durum Avrupa'nın siyasal (dikey) entegrasyon sürecini tehdit edecek, Birliği bir serbest ticaret bölgesi haline dönüştürecektir. Görece gelişmişlik düzeyi ve ekonomisi zayıf görümlü doğu ve merkezi Avrupa

ülkelerinin, Birliğe katılımının yarattığı hoşnutsuzluk ve tedirginliğin üstüne Türkiye'nin muhtemel üyeliği; AB'nin gücünü azaltacak, altmış küsur yıllık Birleşik Avrupa hayalini suya düşürecektir.

Çizilen iç karartıcı resme rağmen, tam üyelik noktasında AB-Türkiye ilişkilerinde bugüne kadar bir eksen kayması yaşanmamıştır. Süreçle ilgili olarak, taraflarca ortaya konulmuş resmi bir değişiklik girişimi mevcut değildir. Türkiye'nin üyeliği konusunda AB Konseyi toplanıp farklı bir karar almış değildir. Avrupa Birliği Parlamentosu'nda hatırı sayılı bir parlamenter grubu tam üyelik çizgisinin sürdürülmesinden yanadır. Tam üyelik müzakerelerini yürütmekle görevli Avrupa Komisyonu eskiden hangi noktada ise bugün de aynı noktadadır. Bunun tek istisnası idam cezasının Türkiye tarafından geri getirilmesi olacaktır. Nitekim, idam cezasının Türk hukuk sisteminde yeniden yerini almasının kırmızı çizgileri olacağı, bu durumun ilişkilerde köklü bir değişikliğe yol açacağı Komisyon Başkanı Juncker tarafından açık bir şekilde ifade edilmiştir (BBC News Türkçe, 8 Mayıs 2017).

İşin aslına bakılırsa meselenin büyük ölçüde, Türkiye'nin üyeliğine muhalif bazı AB'li siyasi parti ve politikacıların, devlet ve hükümet başkanlarının yaklaşımları ile Almanya, Fransa, Hollanda, Avusturya ve Belçika gibi bazı üye ülkelerin medya ve kamuoylarında sık sık yaşanan tek taraflı, önyargılı, eksik ve yanlış bilgiye dayalı tartışmalardan kaynaklandığı görülecektir (What do Europeans think about Turkey's accession to the EU? , 2015). Nitekim, Birliğin üyeler arasında bulunan İskandinavya, Baltık, doğu ve merkezi Avrupa ülkelerinde bu türden tartışmalar yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte, ilişkilerde

ciddi sorunlar yaşanmakta ve tarafların yapmaları gereken ev ödevleri ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Kısacası, Türkiye-AB ilişkilerinin canlandırılması için yeni bir sinerjiye ihtiyaç duyulmaktadır. Zira sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi; münasebetlerde akli ve sağduyuyu hâkim kılarak “kazan kazan” durumunun tesis edilmesi her iki tarafın menfaatine olacaktır. Aksi takdirde, kaçırılacak tarihi fırsatın vebali ve sonuçları ağır olabilecektir.

Öneriler

Geleceğini evrensel değerlere sahip Avrupa Birliği oluşumu içinde gören Türkiye, Birliğin kuruluş yıllarından itibaren tam üyelik perspektifini korumuştur. Fakat arzu ettiği sonuca çeşitli nedenlerden dolayı ulaşamamıştır. Bunda her iki tarafın yaptığı hataların etkisi büyük olmuştur. Uyar’ın (2004) belirttiği gibi, dönem dönem büyük fırsatlar kaçırılmıştır. Zaman, hep Türkiye’nin aleyhine işlemiştir. Bugün gelinen nokta itibarıyla, üyelik koşulları özellikle Türkiye için fevkalade zorlaşmıştır.

İngilizlerin “En iyisini ümit etmek, en kötüsüne hazırlıklı olmak” özlü sözünden hareketle bugün tıkanan Türkiye-AB tam üyelik ilişkilerine çare olması noktasında aşağıdaki önerilerin dikkate alınması isabetli olacaktır:

1. Demokrasimizi güçlendirmek için reform çabalarına, anayasa değişikliklerine ve katılım müzakerelerine ara vermeden devam edilmesi,

Sadece AB’ye üye olmanın önkoşulu olduğu için değil, vatandaşlarımızın yararına olduğu ve onların bunu hak ettiği ve buna layık oldukları için demokrasimizi birinci sınıf demokrasiler arasında yerini almasını sağlamalıyız. Türkiye bunu yapacak güce, iradeye ve potansiyele sahiptir.

2. Müzakerelerin devamını engelleyen Kıbrıs sorununa Birleşmiş Milletler nezdinde çözüm arayışının sürdürülmesi,

Büyük bir açmazla karşı karşıya bulunan Ankara çok iyi biliyor ki, üyelere birini siyasi olarak tanımadan (EU report, 2018) hava ve deniz limanlarını Birliğin her hangi bir üyesine açmadan, mevcut koşullarda AB’ye tam üye olmak pek mümkün gözükmemektedir. Fakat burada yalnızca Türkiye’nin değil; Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetiminin yanı sıra, BM ve AB’nin de adil, iki kesimli ve kalıcı bir çözümden yana, samimi bir siyasi irade ortaya koyması gerekmektedir. Aksi takdirde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin adıyla anılan Annan Planı uyarınca 2004 yılında adada gerçekleştirilen ve Rum halkının tercihinden dolayı başarısız olan Plan, her yeni çözüm arayışında hafızalardaki yerini alacaktır.

3. Avrupa kamuoyuna yönelik tanıtım ve lobi çalışmalarına başlanması.

Müzakere sürecinin tamamlanması sonrasında Türkiye’nin üyeliği için bazı Avrupa ülke parlamentolarında oylama yapılacak, bazıları ise halk oylamasına veya referanduma gidilecektir. Bu durum, Türkiye’nin olumsuz imajının düzeltilmesi noktasında daha geniş kapsamlı, etkili, sürdürülebilir ve koordineli bir çalışmanın başlatılmasını zaruri kılmaktadır (Dartan, 2012, s.160). Zira bugün AB ülkelerinde Türkiye’nin üyeliğine yönelik ortak bir referandum düzenlenmiş olsaydı, kuvvetle muhtemel sandıktan “hayır” cevabı çıkardı. Çünkü, dün olduğu gibi bugün de Avrupa kamuoyu Türkiye’nin üyeliğine karşıdır. Böyle devam ederse kararız yarın da karşı olacaktır. Bunun başta ekonomik olmak üzere siyasi, sosyokültürel, dini, demografik,

tarihsel ve coğrafi pek çok boyutu vardır. İlaveten, halklar bazında Türkiye Avrupa’yı, Avrupa Türkiye’yi yeterince tanımıyor. Türkiye’yi hayatında bir kez bile görmemiş sıradan AB vatandaşlarının bir bölümü, Türkiye’nin laik bir devlet ve başkentinin Ankara olduğunu dahi bilmiyor.

Avrupa’daki imajımız ve algımız iyi durumda değildir. Türk erkeği denilince sıradan bir Avrupalının aklına; kavgacı, dolandırıcı, sahtekar, uyuşturucu ticareti ile uğraşan bir insan tipolojisi veya elinde tespihi olan kaba sakallı, şalvarlı ve takkeli dindar bir insan figürü geliyor. Türk kadını ise, topuklarına kadar kara çarşaf veya burka içinde yüzü gözü görünmeyen biri olarak algılanıyor. Daha da önemlisi, ülke-lerinde gördükleri veya algıladıkları Türk insan tipini Türkiye insanına genelleme gibi ciddi bir yanılgının içine düşüyorlar. Sözün özü, kendini tanıma ve gerçekleri anlatma noktasında Türkiye yeterince Avrupa’da yok.

AB ülkelerinde olumsuz Türk algısını değiştirmek ve tanımla ilgili eksikliği gidermek amacıyla, sosyokültürel açıdan toplumlar arası yakınlaşmayı sağlayıcı ve tanıtıcı faaliyetlere ağırlık verilmesi gerekmektedir (Dalar, 2009, s.114). Özellikle Türkiye’nin AB tam üyeliğine karşı çıkan başta Fransa, Almanya, Avusturya, Hollanda ve Belçika olmak üzere, Birlik üyesi ülke kamuoylarının desteğini alacak uygulamalara ağırlık verilmesi isabetli olacaktır. Ayrıca, Dalar’ın (2009, s.114) vurguladığı gibi, Türk kamuoyunun ve siyasi karar vericilerin, AB üye ülke kamuoylarının yaklaşımına ve siyasi elitlerin olumsuz söylemlerine tepkisel değil; daha makul ve özeleştirici yaparak karşılık vermeleri uygun olacaktır.

Bütün bunların sonucunda, Türkiye'nin lehinde oluşacak AB üye ülke kamuoylarının Ülkemizin üyeliğini hızlandıracığı, Türk ve AB üye ülke kamuoylarının tutumlarını birbirine yaklaştıracığı, iki tarafın birbirlerini daha iyi anlama ve tanımlarını sağlayacağı ve karşılıklı önyargıları azaltacağı beklenmektedir (Dalar, 2009, s.86).

Burada Türkiye halkına, kamu ve özel sektörümüze, sivil toplum kuruluşlarımıza ve Avrupa'da yaşayan gurbetçilerimize büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Türkiye'nin doğru ve gerçek bir şekilde

tanınması veya tanıtılması AB kamuoyunun Türkiye algısını değiştirecek ve üyelik yolunda olası bir yol kazasının önüne geçecektir.

Sonuç itibarıyla; yukarıda çözüm olarak sunulan hususlarda ne kadar çok ilerleme kaydedilirse AB ilişkilerinde tam üyelik tartışmaları o ölçüde azalacak ve mutlu sona o ölçüde yaklaşılabilecektir. Önümüzde Türkiye'yi zorlu bir AB süreci beklemektedir. Bu süreçte tarafların şunu iyi anlaması gerekmektedir:

Avusturya eski Dışişleri Bakanı Ursula Plassnik'in de belirttiği gibi,

bu çok uzun bir yol olacak ve belirli noktalarda geri adımlar atılacaktır. Bu süreç içerisinde zaman zaman çok heyecan ve mutluluk dolu anlar yaşanacak; zaman zaman can sıkıcı gelişmeler ilişkilere damgasını vuracaktır. Baltalar çekilecek, baltalar toprağa gömülecektir. Umutlar tamamen tükenme noktasına gelecek, umutlar yeşerecektir. Bütün bunlar yaşanırken Avrupa Birliği'nin heyecan verici, çok kararlılıkla ilerlenmesi gereken uzun erimli bir proje olduğu gerçeği unutulmamacaktır (İpek Cem'le "Dünyayı Yönetenler", 2006, 8 Mart).

KAYNAKÇA

- Akçay, E.Y. (2016, Temmuz). Türkiye-AB ilişkileri ve "imtiyazlı ortaklık" meselesi. *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl (3), 5, 11-30.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/225632> adresinden alındı.
- APA Citation Guide. <http://www.bibme.org/citation-guide/apa/> adresinden alındı.
- Atun, A. (2006, 21 Eylül). Türkiye'nin AB yolu belli oldu.
<http://www.haberaktuel.com/KoseYazisi.asp?ID=508> adresinden alındı.
- BBC News Türkçe, (2017, 8 Mayıs). Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker: İdam cezası kırmızı çizgilerin en kırmızısı.
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39843967> adresinden alındı.
- Dalar, M. (2009, Ocak). Fransız karar vericilerin ve kamuoyu açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 86-115.
https://www.researchgate.net/publication/291350770_Fransiz_Karar_Vericileri_ve_Kamuoyu_Acisindan_Turkiye_nin_Avrupa_Birligi_Uyeliği adresinden alındı.
- Dartan, M. (2012). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Almanya'daki Türk lobi gücünün rolü. *Marmara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20 (2), 141-163.
<http://dergipark.gov.tr/maruaad/issue/322/1558> adresinden alındı.

- Ermağan, İ. (2012). Avrupa Birliği bağlamında Türkiye-Almanya ilişkileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (20), 73-91.
<http://sbed.mku.edu.tr/article/view/1038000348> adresinden alındı.
- Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat> adresinden alındı.
- Eurobarometer, <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm> adresinden alındı.
- İpek Cem'le "Dünyayı Yönetenler": Ursula Plassnik (2006, 8 Mart).
http://www.global-leaders.tv/arsiv/ursula_plassnik.asp adresinden alındı.
- Özsoy, M. (2000). Ütopya yolculuk. Yayınlanmamış Şiirler.
- Özsoy, M. (2007). *Türkiye-AB ilişkilerinde imtiyazlı ortaklığın yeri ve önemi*. (Ankara Üniversitesi ATAUM AB Uzmanlık Kursu Bitirme Ödevi). Ankara.
- Şahin, E. & Duğan, Ö. (2017). Almanya ve Fransa'da yaşayan Türkler örneklerinde gurbetçilerin AB ve AB'ye katılım tutumu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 16 (2), 121-145.
<http://aacd.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/462/2018/02/C16S2SahinveDugan.pdf> adresinden alındı.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı. (2019). *Türkiye – AB ilişkilerinin tarihçesi*.

- <https://www.ab.gov.tr/111.html> adresinden alındı.
- Tavşanoğlu, L. (2006). "Prof.Dr.Hakkı KESKİN: AB Türkiye'ye ikiyüzlü", Söyleşi. <http://www.blogcu.com/alsah/717072/> adresinden alındı.
- "Turkey must recognize Cyprus to gain visa-free EU travel: EU report". (2018, July 06), *Schengen Visa Info*.
<https://www.schengenvisa.info.com/news/turkey-must-recognize-cyprus-to-gain-visa-free-eu-travel-eu-report> adresinden alındı.
- TÜİK. (2019). <http://tuik.gov.tr/Start.do> adresinden alındı.
- Uyar, H. (2004, 20 Aralık). AB sürecinde bir kesit: Ecevit AET üyeliğini reddetti mi? *Cumhuriyet Strateji*.
<http://kisi.deu.edu.tr/hakki.uyar/18.pdf> adresinden alındı.
- What do Europeans think about Turkey's accession to the EU? (2015, August 20).
<https://www.quora.com/What-do-Europeans-think-about-Turkeys-accession-to-the-EU> adresinden alındı.
- "Why does the EU keep Turkey out?" (2013)
<https://politics.stackexchange.com/questions/607/why-does-the-eu-keep-turkey-out> adresinden alındı.
- Yazgan, H. & Aktaş, A. (2012, Güz). Türkiye-Avrupa ilişkilerinde kamuoyu faktörü. Çankırı ili örneği. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (2), 1-23.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/382082> adresinden alındı.